

თეატრი და ცხოვრება

ათეატრის სალიტერატურო ჟურნალი

ბათი, 26 მარტოვოიანი.

№ 52—1915

ფანი
10 კ.

მიიღება ხელის მოწერა 1916 წ. შპს

„თეატრი და ცხოვრება“
წელიწადი მეოთხე. — (იხ. მე-2 გვ.)

ქართული საქველმოქმედო

მედო სწავლოვების

მისი ახსნავი
პ. ა. გოთუა

თეატრის მ. ვ. მანაბელი

სწავლოვანი
ვ. რ. უფიანი

მდევანი პავ. ხაყვარელიძე

საჩუქრის საზ. კლუბი მიხეილის ქ. № 131

ერთი კვირის პროგ **26-3** ქრისტე-ოვე
 შაბათს სიმებიანი ორკესტრი
 კვირა მუსიკალური ს ღამო
 ორ შაბ. სრულტოგრაფი; საზნადარი
 სამ შაბ. ქაო. წარმოღვენა
 ოთხ შაბ. სი. გორ
 ხუთ შაბ. რუსიკალური საღამო
 პარასკ. საზნადარი, სრულტოგრაფი
 შაბათი სიმებიანი ორკესტრი პრესმანის
 კვირა მუსიკალური საღამო
 შემავალი ფასი: მამაკაცი—30 კ. ქალები დ.
 სტუდენტები—20 კ. დასაწყისი საღამოს 8/1, საათზე

სასწავლო სასაღი ხუთ შაბ. 31 ქრისტე-
 შობისთვის, 1915 წ.

მომღერალ გიორგი ილ. ხუბინაშვილის
 მეთაურობით გაიმართება ქართული კონ-
 ცერტო წარმოდგენით

პარტიზელი ბაჭი

კომედი 2 მოქ. თარ. გორჯაძის.

II

ბავშვები ჭაღაში:

დაწერილებით პროგრამებში. დასაწ. 12 ს
 რეფ. ბეჯლარიძე.

ფობოგრაფია ი. ა. სტარუასი

(ფოტოზღის ქ. და გვირგვინის ქ. № 13)

იღებს ფოტოგრაფიულ სომას სურათებს სელ-
 მისაწყვეტ ფასებში, სუფთად და სელაფურად.
 შენაგვეთ საქმეს ასრულებს დანაშეულ ვადაზე.

განათლება საშენი

გაიგონ და სლიტერატურა ეურნალი (წელი-
 წადი მეტრე). ეურნალის მასხინა ხელი შეუწოდა
 ქართულს ოქსაგებს და სკოლებში წესიერად
 სწავლა-აღზრდის საქმეს ერთიგულს ნიადგზე
 უკანათლებს აწვედს მეთხველებს წერილებს,
 როგორც სწავლა-აღზრდის მესხებს, აგრედვე
 მეცნიერების ფოტოგრაფი და რევიდან და სიყვეა კა-
 სმულ შენობიდან. ეურნალი გამოავს ნიუგულე-
 ირივად ყოველ თვე კარდა ზეხუთად ორი თვე
 სს (ფელისი და გვირგვინი) ეურნალში ნიუგულე-
 ბრივად იქნება ცალკე განყოფილება, სს და რე-
 ბეკლება ყოველგვარ ცნობები ქ. მ. წ. გ. ბ.
 სასოვადობის და მისი განყოფილებათა
 მოქმედების შესახებ. ხელის მოწერა მიადებს
 ტოვლისში ქართულ გიმნაზიაში, ნიუგულე-
 რედაქციაში, წესი ვითხვის საზოგადოების წიგნის
 მასხინაში იანე ჯაფარიძისთან, „Новая Речა“
 -ის წიგნის მასხინაში ვიქსინსკისთან და „ნათელე-
 ბის“ კანტონაში. აღდას ქ. № 6.

წლიურად ეურნალი 50 ტოვლისში
 გავსაქით ეადრება 50 სელი-მა- 40
 მწერათვის სოფლის სკოლის მასწავლებლებს,
 სასწავლო სამკითხველოებს, საშუალო სკოლის
 მოწაფებს, სტუდენტებს, მე- 30-50 კ.
 ეურნალი დაეთმობათ შვის

ცალკე ნომერი ეურნალის ეადრება 50 კაბ.
 რედაქციას სისხვეს ხელის მოწერაებს დროსზე
 დაიკეთოს ეურნალი. მისამართი: Тифлис.
 Дворянская Грузин, Гимназия Л. Б. Бо-
 пиадзе. 1233 რედაქ-გამომც. ლ. გ. ბოცვაძე.

1916 მიიღებ ხელის მოწერა 1916

ყოველკვირეული სათეატრო, სალიტერატურო, სახელოვნო-სამხატვრო, საზოგადოებ
 რიგ შინაარის სურათებშიანი ეურნალი იუმორისტული განყოფილებით, შარხებით და
 კარიკატურებით

წლიურად 5 მან. 5 მან. 3 მან.
 მართხა წლიურად გამოსვლისა მართხა

1916 წელსაც გამოვა

ნიუგულეობივი სრული პროგრამით, უკვე ცნობილი რედაქციით, სახელოვნო-სამხატვრო და ახალ-
 გავზრდა მწერალთა მონაწილეობით.

**ეურნალი პარტიოთა გარეშეა, პროგრესული მიმართულების
 ეურნალი ხმობსამდე სურათი დაიბეჭდება**

ფასი: წლიურად ისევე 5 მ., ნახევ. წლით—3 მ. ფელისი შემოტანა ნაწილ-ნაწილადაც შე-
 იძლებს. ხელის მოწერის დროს—2 მ. მისში—2 მ. ენკენისთვის 1 მ. ვინც მთელი წლის
 ვადისახანს ამ თავითვე შემოიტანს, ამა ქრისტე შობისთვის ნომრებიც ვაგვზავნება.

ხელის მოწერა მიიღება ასორაპანის სკოლაში (მედიკოსის კუნძ. № 1, ვორონკოვის
 პატარა ხიდის ყურში, მუხრან-ბატონის სახ.) იოსებ იმედაშვილთან ილით 9—2 ს. სალ.
 5—7 ს. ფოსტით: Тифлис, ред. Театри да Цховრება—Иос. Иმедашვილი.
 ტელეფონი № 15—41. რედაქტორ-გამომცემელი ანნა იმედაშვილისა

№ 52

წელიწადი
8 0 3 2 8 0

წელიწადი 5 მ., ნახევარ წელი 3 მ., კალკულაციური 10 კ. ხელის მოწერა მიიღება „სორაპანის“ სტამბაში. მისამართი: Тифлиси, Ред. „Театри да Цховреба“ 1. Иმედაшვილი

ხელ-მოწერელი წერილები არ დაიბეჭდება. — ხელთნაწერები საჭიროებისამებრ შესწორდება. — რედაქტორთან პირისპირ მოლაპარაკება შეიძლება „სორაპანის“ სტამბის კანტორაში — დილით 9—2 ს., საღამოთი 5—7 ს., ტელეფონი № 15-41

26 ძ რ ი ს ტ ა შ ო ზ ი ს ი შ ი

ახლად
შობვა

იქნება კაცობრიობას, და მასთან ჩვენს სამშობლოსაც, არც კი გასთენებოდეს ისეთი მწუხარე შობა, თოგორიც აწინდელი: ეგრედ წოდებული კულტურული ქვეყნები ურთიერთს მუსრავენ და ამავე დროს მაცხოვრის შობას დღესასწაულობენ!.. ჩვენი ქვეყანაც, უნებლიეთ, საერთო ორომ-ტრიალში ჩაირეული, იწრიტება სისხლით...

მაგრამ ეს სისხლის წრეტაც არ არის სასოწარმკვეთი...

შობის დღესასწაული კიდევ ერთხელ მოგვაგონებს, რომ ტანჯულ კაცობრიობას ერთხელაც არის მხსნელი მოველინება, მხსნელი — არა ზე.კაცი, არამედ თვით მაცხოვარივით ბაგასა შიგან დაბადებული, მშრომელი ხალხის მკერდზე გაზრდილი...

ხოლო ჩვენი ქვეყანა, მრავალი დანაკლისის მიუხედავად, იმითაც უნდა ნუგეშობადეს, რომ ამა მიმდინარე წელს, სხვათა შორის, ხმა ამოიღეს ქართველმა ებრაელებმა, უფრო ძლიერ ანმაუტდნენ ქართველი მკვამლანები და ქართველი გროფორბნებიც: ვანა სიმეხი აშუღი არ არის, ყველას რომ ჩასჩინებეს „საქართველად“ შეიღო ხარ, შეიღო, იცან შენი ქვეყანაო!..? ქართველმა ჭბრავლებმა იცნეს უხსოვარის დროიდან შეტკობილი სამშობლო საქართველო, ქართველმა მკვამლანებმა მოსძებნეს ძველი კერა — საქართველო; ჯერი ქართველ გრიგორიანებზე: აღრე თუ გვიან იგინი იცნობენ საქართველოს და მტრულად აღარ მოეპყრობიან...

გარდა ამის ჩვენს პოლიტიკურ წრეებში ეროვნულ საკითხს მეტი ყურადღება მიექცა. და ჩვენი ერის ახლად შობის ხანაც ამით დიწყება...

პირველობის
შური

სოფელში ვინმე მუყაითი, თოსანი და ბეჯითი კაცი რომ გამოჩნდება ხოლმე, ხშირია, წამბამელობის მაგიერ, შურს იწვევს: იმას კი არა ცდლობენ მისეულად გააუშჯობესონ მეურნეობა, თვისი ყოფა-ცხოვრება, არა! ჩუმიდ, მზაკერულად ან ვაზს გაუჯაფვენ, ან ნამყენს მოჰპავენ, საქონელს დაუზიანებენ და... ასე: ვინ ოხერია, ჩვენზე წინ რომ დისი!..

ეს ამბავი მოგვაგონა კახელ კოპერატორთა კავშირის კრებამ...

ვინატრით, ასეთი ჩვენი შედარება მართალი არ იყოს, მაგრამ სამწუხაროდ ზოგიერთი ცნობა და თვით მომხდარი ამბავი ცხად ჰყოფს ჩვენი ქვეყნის ზოგიერთ შვილთა მოუწყველობას...

გამოჩნდა კაცი — ვინმე ლუკაშვილი — მუყაითი, გამჭირახი, საერთო საქმეზე თვლადებული, დიდი მოსაქმე, რომელმაც მოკლე ხნის განმავლობაში არა ერთი და ორი სსიკეთო საქმე შეჰქმნა და იმის მაგიერ, რომ უფრო წაეჭვებინათ, გაინაპირეს და სსიკვებლო საქმეს სათავეშივე ღარღლი ჩააყოღეს...

ჩვენ იმას არა ვფიქრობთ, ვითომც დანარჩენთა შორის — ლუკაშვილის მოწინააღმდეგე ბანაკში — მასზე უკეთესი თუ არა, მისი მსგავსი მაინც არ იყოს, მაგრამ ეს ჯერ არა სჩანს... მართალია, სსურველია ჩვენს ყო-

4301

ველგვარ საქმეში ახსნაგური თაოსნობა გამოვიჩინოთ ხოლმე, მაგრამ სამწუხაროდ ჯერ აქამომდე არ მივსულვართ: ჯერ კიდევ კერძო თაოსნობა, შინადა გაშვრანობა, საგნ ს გავიყვებითი სიყვარული თუ ჰქმნის ჩვენში საქმეს და ამიტომ ძლიერ უნდა ვაფასებდეთ ასეთ კერძო თაოსან კაცებს...

ამ მხრით მეტად სამწუხაროა, თვით საქმისთვისაც საზარალო, ისეთი მუყაითი მშრომელის განაპირება, როგორც ბ. ლუკაშვილი...

ვიმელოვნებთ, კახეთის კოაპერატორთა და თვით ამ საქმის მესვეურის გრძობა და წუთიერი აღტყინება საქვეყნო ინტერესებს დაემორჩილება და პირველობის შური საქმეს არ შეაფერხებს...

ოხ! არ ვიცი, არა!

შუალამისას, როდესაც ბოროტებას ფართეთ გაეშალა ფრთები, როდესაც შორს, შორს გულსაკლავ წყვილადს ბროლად ანატები მყინვარი შევ ფრთებში ვაფხვია, როდესაც მოგიყვამაყე თერგის ტალღებიც-კი გამოუცნობ სევდის ზღაპარს სთხზავდნენ, როდესაც ბოროტების ბასრ კლანქებში სისხლ გამშრალ ადამიანის გულშემზარავი კენესა ტკბილ ჰანგად აღნებოდა ბოროტების მეფეებს ყურში, — აი მაშინ ვარდისფრად შეცვლილ ცის კაბადონზე ეშორთოლდა სხივოსანი:

— იშვებდით... ინეტარეთ... იშვა ქრისტე!

სხივმენ ვარდის ფურცლებად სწყდებოდნენ ეს სიტყვები შორთოლავ ბავსს, მაგრამ არ ვიცი ჩემამდის რად არ აღწევდნენ სხივმენობით?! ჩემს კაეშნიან გულს რად არ თრთოლებდნენ იმედის სხივით?!

ან და . ბროლად ანატებ მყინვარზე ტანჯულთ სისხლის ლაქებს მიანც რად არ ჰვარავდნენ?!

ოხ! არ ვიცი, არა!

ს. კაეშნიშვილი

ა ლ მ ა ს ი

ქუჩის პირად იჯდა გლახა და სტიროდა... მეფემ დინახა გლახა, მივიდა მასთან და ჰკითხა:

— რათა სტირი?

— შე ვიპოვნე აღმასი, მაგრამ ორმოში ჩავადე... ჩემი სიმდიდრე წშიდა სახარება იყო და სხვა სიმდიდრე აღარ მინდოდა. სწორედ ერთი საათის შემდეგ სარდაფიდან მომესმა მშვიერ ბავშვების ქეთინი... მათი დედა—სასოწარკვეთილი ტანჯვით ჩარბს ივენეტდა, ავადმყოფი მამა-კი კედელთან ჩაკეცილიყო და მძიმედ გმინავდა... რომ არ ვადამეგდო აღმასი, კარგი იყო: შევწირავდი ღარიბ ოჯახს და გაქირავებისად ვისნდი?!

მეფე ჩაფიქრდა. მაგრამ ამ დროს მეორე მხრიდანაც მოესმა ტირილი...

მეფე მიუბრუნდა მეორეს და ჰკითხა:

— შენ კიდევ რა გატირებს?

— „სიცოცხლე გავწირე და ხრამიდან აღმასი ამოვიტანე. ძვირფასი აღმასი წავიდე და ვაჩუქე სიღარიბისგან შეწუხებულ ოჯახს“.

— მერე ახლა რაღათა სტირი?

— „აღმასმა სიმდიდრით გააბატონა ისინი! გამედიდურდნენ“...

მეწუროვალს ართმევენ წყალს და მით თავის ვარდებსა რწყავენ, ოჯახის მამა ჰყიდულობს მონებს და უმოწყალოდ ეპყრობა ეხლქვეითთ...

მათთვის აღმასი რომ არ მიმეტანა, კარგი იყო: ისინი ცოცვას არ ჩაიდნდნენ“.

სურო

დ ა რ ა ჯ ი

(ეპიზოდა)

შოპის საშინელი ყინვიანი ღამე იყო. ღრუბელთა ქულას ამოფარებული მთვარე, კრთალის შუქით, ნადვლიანად დაჰყურებდა პოლესის თოვლით გადაფენილ ქაობინარე-მარეს.

ქრისტეშობისთვის ცივი ნიაფი დასისინებდა და იკბინებოდა მწვავვედ.

მღინარე პრიპიატი მოიკლანებოდა ზან-

ტად და რაღაც გამოუტყმელის მწყრომიარე ბუტბუტით იკარგებოდა ქალაში...

„წყვეული ქაობები“-ს (ასე ეძახიან აქ ნაწყოფი ჯარის-კაცი ამ მიდამოს, რადგანაც ამ ომში ხშირი უბედურება ხდებოდა აქ) ერთ ჯვარედინ გზაზე, შემოძარცულ ტყის პირას, მდინარის მახლობლად, იქ, სადაც გაღმით მტრის მოწინავე რაზმები იყო ჩასაფრებული — გამოღმით კი ჩვენს სადარაჯო იმყოფებოდა, დარაჯად იღვა მინა აფიციაური; ფარაჯაში ჩაფუთვნილი და თოფზე დაყრდნობილი ერთ ბებერ მუხას ამოჰფარებოდა, ის მალი-მალ მიმოჰვლენდა თვალებს ირგვლივ მიდამოს, რომ არაფერ გამოჰპარვოდა; სიცივისაგან გაყინულ ფეხებს ადგილობრივ აბაკუნებდა გათოვილ თოვლზე და იორთქლიდა ხელებს...

ხშირად — როგორც მარტოდ მყოფს — მარტობის ოანამგზავრი ფიქრები არ ასვენებდნენ და შორს იტაცებდნენ; ისიც გარინდებულნი, ვინ იცის, სად არ მისდევდა... და ვის არ ჩააფიქრებდა მარტობა სადარაჯოზე ამ ქაობების სამეფოში, აღამიანთაგან მოშორებულს, შორს ბანაკიდან, მუდამ შიშსა და ძრწოლაში, როდესაც ყოველი აჩრდილი მტერი გგონს და განუასაზღვრელი ცრუმორწმუნეობის შიში ვიპყრობს! მარტობის შიშს კიდევ უფრო მშვიერ ნადირთა ხროვის ამანზრუნეი ყმულილი უძლიერებდა, გზა-კვალანეული მახლობელ ტყეში რომ დაძრწოდა.

მიხამ იცოდა, რომ დარაჯებს აქ ხშირად თავს ესხმოდნენ ხოლმე მგლეძნი.

მათს ყმულილში ბევრჯელ წარმოუღვა თვალწინ აღაზნის დაცემული ველი ზამთრობით, სადაც არა ერთხელ შეხვედრია მათ...

— ეს ვერანაღი საკეთილად არა ყმულიან! — ჩაილაპარაკა ჩუმად და სიფრთხილისათვის ხეს დაუწყო თვალთერება, რომ გაქირვებისას ზედ ასულიყო.

ასეთ ყოფაში თითქო დრო უფრო ნელა გადიოდა, რითაც მოუსვენრად ჰგძნობდა თავს მიხა.

მიუხედავად ასეთი ხვედრისა — ყოველ წუთს უბედურების მოლოდინში — მიანც საყვარელ ოჯახზედა ფიქრობდა. ხშირად გადასწყვეტდა, სრულიად არ ეფიქრა, არ გახსენ-

ნებოდა ცოლ-შვილი და ამისათვის ჰფიქრობდა ზოლზე მომხდარ ბრძოლაზე, მის სახარელ სურათებზე, მომავალ, მოსალოდნელ შეტაკებაზე, მაგრამ... რაა სიცოცხლე თუ არა სიყვარული? და იმის სიყვარულიც თავისიანებს დაჰფარებდა შორეულ საშობლოში, რომლის ტურფა სიმშვენიერე მუდამ გონების თვალწინ ედგა.

ხინ შობა!

მიხას აგონდებდა წარსული შობა, როდესაც სახლში იყო და ოჯახურის გულ-უბრყვილო სიყვარულით სტკებოდა...

აჰა! აი, თითქოს ახლაც იქაა: სოფიო ფულფულეს და მოგუზგუზე ბუხარში ზედადგარზე მდგარ ქებაში სახვლიოდ ვარის ამხადებს... აი, თაროზე შემარაწული გოქი და თევზეული! კიღობანში ნაზუქები... პატარა ტატო კისერზე ეხვევა მამას და ფუნთუშა ხელებით არ უსვენებს მამილოს უღვაშებს; თან მოუსვენრად ეტიკტიკება: „ცად იკავი, მამილო, დგეს? ლა მომიტანე? აქალი ცუტები მიკიდეე? ჰაა, მამილო? კაკები?!“ მიხას უხარია! შეხარის თავის ღარიბსა, მაგრამ ტბილ კერას... საყვარელ სოფიოს ეხვევა, უტოკნის თვალებს და ნეტარებით იცემა.

პაწია ბიჭიკოს გულში იკრას და შეხანარის მომავალ შრომის შვილს.

...თოფს მაგრა იხუტებს ხელში და ეალერსება, თითქოს თავის ცუგრუმელა შვილი ყოფილიყოს... მას უნდა დიდხანს გაგრძელდეს ეს მოგონებათა სურათები, მაგრამ მგელთა ყმულილი არ აძლევს მოსვენებას და ოცნებას ურღვევს...

ობრავს, გულს სევდები აწვევა, რომ ითვალისწინებს დღევანდელ შობას: უპატრონოდა დაჩენილი ოჯახი, არსაიდან შევლა, არსაიდან ნუგეში... სიმშილი კი აფრანულილი თავისუფლად დანავარდობს.

აგერ, რამდენი ხანია აღარაფერი იცის, რა ხდება საყვარელ საშობლოში. შინიდანაც არაფერი ამბავი მოსვლია. ექვები ეპარება, დარდობს: — ვინ იცის რა მოუვიდოთ; იქნება დაიხოცნენ. ვაიმე, საყვარელო ცოლ-შვილო. — გულ მოკლული ამბობს და ბელემდურის: — ვაი, თუ გშიანთ, ვაი თუ გწყუნ-

რიანთ. ვილა იზრუნებს თქვენთვის, ვილა გაგახსნილებინებთ შობას?... ასეთ პოლუგენარ ტანჯვას განიცდის მხვა, მაგრამ არც სამხედრო სამსახურის მოვალეობას იკისრებს და ერთგულად იცავს ჩაბარებულ გზებს...

ჰყინავს ყველაფერს... მგლები დათარეშობენ და თოვლში ჩაფლულ მკვდრებს თუ საღმე მიაგნეს, სწრაფად სთქვლევან...

მიხა კი უნძრევლად სდგას საღარაჯოზე. ამ განცდაში რომ იყო, თვალეში შეანათა მგლის ორმა ელვარე თვალმა მგელმა, შეამჩნია თუ არა კაცი, საზარლად შეტყუვლა, რითაც დანარჩენთ ამცნო მსხვერპლის შოვნა.

ამ ხმის გამგონე მიხა, თუმცა გულმა შემოაკენესა და თმა აებურძენა, არ შეშინდა, და რადგანაც სროლის ნება არა ჰქონდა, სანამ მტერი არ ყოფილიყო, ხოლო მგელთა ხროვა კი თანდათან ახლოვდებოდა, თოფი თასმით საჩქაროდ მხარზე გადაიდო და ხეზე ასვლა დააპირა, მაგრამ, სწორედ ამ დროს, ერთი მოზრდილი მგელი კანკში სწვდა და ჩექმა ხორციანად გამოაგლაჯა, ხოლო მეორე ფარაჯის კალთაზე ჩამოეკიდა და ქვევით დასწია. მიეშველნენ მათ სხვებიც... ისინი ქვევით ეწეოდნენ, მიხა კი ზევით მიილტოდა.

სიცოვისაგან დაბუხულობა ხელეგმა მეტი ველარ შესძლეს, და მიხა ძირს ჩამოვიარდა...

ნადირნი გააფთრებულნი ეცნენ...

მიხა არ დაიბნა და წამოვიარდა ზეზე; თოფი მოიმარჯვა და ხიშტით შეებრძოლა. იქნევდა თოფს გამწარებული და, ვაი, იმას, რომელსაც ატაკებდა!

ასე გაგრძელდა კარგა ხანს. მიხა სისხლიდან იკლებოდა, სუსტდებოდა.

ნადირნი თანდათან მრავლდებოდნენ...

მიხას სიცოცხლის წუთები მოკლდებოდნენ...

უკანასკნელად მოიკრიბა ძალ-ლონე, და მწარე ტრივილებით შეწუხებული გადაეშვა მგელთა ხროვას... სისხლით შეიღებმა იქაურობა; მაგრამ ძლეული, გულ-წასული მიხა საღარაჯოზე დაეცა.

მგლები კი — ეხლა უფრო თამამად — აქეთ-იქით ეწეოდნენ და გაალმასებულ კბილებით ერთმანეთსაც აღარ ინდობდნენ...

ს. ერთაწმინდელი

ხალხური შემოქმედება

თავსარაწმელი ზაგაში

(ფშავლებში ჩაწერილი გავოლა გაბიღურის-მიერ)

თავარაწმელი ქაბუკი
ზღვის ვაღმა ქალსა ჰყვარობდა.
გაღიოდ-გამოდოდა,
კურვით თევზებსა სდარბდა.
ქალი უნთებდა სანთელსა,
სანთელი კელაპტარობდა.
ერთი სულელი ბებერი
იჯდა და აბეზარობდა.
ქალსა გაუქრო სანთელი:
ჩემ კარგა ხანი გყვარობდა!⁴
მოყმე შთაენთქა მორევსა,
შუა ზღვას ბობოქარობდა;
ქალმა დაეცა დანაი,
ქალი თავს აღარ ნანობდა
მეორე დილა გათენდა,
სოფელი რასმე ჯავრობდა,
ღედის ერთის გულზედა
ისხდა ყორნები — ხარობდა:
შემოსილიყო ცხრა მღვდელი,
ცხრა დიაკვანი ვალობდა...

საზოგადო მოღვაწენი

მიხეილ ვახტანგის ძე მაჩაბელი

რა იქნებოდა ჩვენი საზოგადოებრივი ცხოვრება, რომ სატყეის ხალხთან საქმის ხალხიც არ გვეყოლოდა!..

ხოლო როდესაც შვევრ სიტყვის პატრონს ღრმა ცოდნა, მკრელი კალამი და საქმიანობის უნარიც ახლავს, მაშინ ასეთი კაცი უმეტესად პატივსაცემია...

ჩვენ გვეყავს ასეთი კაცებიც, რომელთა შრომითაც ჩვენი საზოგადოებრივი ცხოვრება წინ მიდის...

ერთი ასეთი მოღვაწეთაგანია მისხეაღ ვახტანგის ძე მაჩაბელი, რომელიც 30 წელზე მეტია, რაც ჩვენს საზოგადოებრივ საქმეებს კვალ და კვალ მისდევს, როგორც ჩვენის ქვეყნის დიდი გულშემოტიკიერი მოღვაწე... 90-იან წლებში, საადგილ-მამულა ბანკის საქმეებში მონაწილეობდა, და ერთ საუკეთესო ორატორად, მოსწრებულ და პირდაპირ მოკამათედ ითვლებოდა. დიდი მკოდნეა საქართველოს სამიწათმფლობელი საქმისა და მრავალი წერილი აქვს დაწერილი სავლესო საკითხის შესახებ, რუსულად თუ ქართულად. ცხრაასიან წლებში ილია ქაქავაძის „ივერია“-ში თანამშრომლობდა, 1910—1913 წწ. ქართული მიმართულების რუსულ გაზეთს „Знаккавказе“-ს აწარმოებდა, რისთვისაც ბლომა ვალი დაეღო. ილია ქაქავაძის გარდაცვალების შემდეგ ორგანის აირჩიეს სახელმწიფო საბჭოს ამომრჩეველად, —პირველად ძლიერი სიტყვაც წარმოსთქვა ქართველი ერის უფლებათა და ილია ქაქავაძის პიროვნების დასა-

ცველად, როდესაც საბჭოს წევრების არჩევნებში რუსის უკიდურესმა მემარჯვენეებმა განაცხადეს — ქართველთაგანი ილია ვახტანგის ძე მაჩაბელიც გამოვლავო. ამ დროს მ. მაჩაბელს სთხოვეს კიდევ სახ. საბჭ. წევრობაზე ყუთი დაეღა, მაგრამ ადგილი ანერისთავს დაუთმო; მეორედ წელს (1915 წ.), კდევე იყო ამომრჩეველად, მისი კანდიდატურაც წამოაყენეს, მაგრამ რადგან მემარჯვენე ბანაკში ჩაერიცხა — მემარჯვენეთ არ გაიყვანეს.

დღევანდელ ხანაში მისი ღვაწლი იმითია ღირს-ალსანიშნავი, რომ ქართულ საქველ-მოქმედო საზოგადოებას სათავეში ჩაუღდა და მიძინებული საქმე გამოაღვიძა: მკორე ხნის განმავლობაში დიდძალი ფული მოუშოვა (სხვათა შორის, მთავრობას დაუმტკიცა, რომ ქართველების დახმარება იგვე სახელმწიფო საქმე, დახმარების ღირსი, რისთვისაც ამ საზოგადოებას მიეცა ერთდროულად ასი-ათას მანათზე მეტი, ხოლო ყოველ თვიურად ათი-ათას მანათამდე ეძლევა), წევრები გაუმრავლა და განსაკუთრებით ქართველ მაშაღიან-აჭარელთ დიდი ზნეობრივ-ნიეთიერი დახმარება აღმოუჩინა. ეს საზოგადოება,

უკვე მკვიდრ ნიადაგზე სღვას და დაზარალებულ ქართველთა სასარგებლოდ მხნედ იღვწის.

როგორც საზოგადო მოღვაწე, მ. ვ. მუღამ წინაღმდეგი იყო და არის საზოგადო საქმეში სასახურის სანაცვლოდ ჯამგარი იღოს რ მე. თვით მსახურებს სახელმწიფო ქონებათა სამართველოსა და მიწათ-მომწყობ პარტიაში, რუსის მოხელეა, მაგრამ მიუხედავად ამისა, იგი, რადენად პირნათლად ასრულებს სახაზინო სამსახურს, იმდენად ქართველი ერის ინტერესებს გაბედვით და შეუღრეკლად იცავს. რუსეთს ბუნებისმეტყველთა კრებაზე თბილისში 1913 წ. წარმოსთქვა ფრიად შინააზისიანი სიტყვა, ამიღია რუსის საზოგადოება და, სხვათა შორის სთქვა: საქართველოში ქართველები.თვის არაფერი კეთ-

დებოა... თქვენ მოსულხართ ბუნების შესასწავლად, ღირსეულ ნაშთთა დასაცველად, ადამიანს კი იფიწყებთ: საქირთა ადამიანის დაცვა-ვაფრთხილებოა...

მ. მ.—ს ქართველ საზოგადოებაში დიდი პატივისცემაც აქვს დამსახურებული, თუმცა საზოგადო საქმეებზე არა ერთხელ უდიერადაც შესჯახებიან.

მეცხრამეტე საუკუნის მეორე ნახევრის აქედ ჩვენს ყოფა-ცხოვრებას იგი ფიზიკად აღევნებდა თვალყურს, ჩვენი საზოგადოებრივი ცხოვრების თითქმის ყოველი მოვლენა ახსოვს, როგორც დიდი მესხიერების კაცს, და ამიტომაც არის, რომ მას ხუმრობით ზოგჯერ აჩქავს უწოდებენ. ურიგო არ იქნებოდა, რომ პატივცემულს. მოღვაწეს თავისი მრავალწლის ნახულ-განცდილი, მოგონებანი, აღეწერნა ფართე საზოგადოების გასაზიარებლად.

მ. ვ. მაჩაბელი ჯერ შუახნის კაცია, ჯანსაღი, და იმედია, კიდევ დიდხანს უფრო მომეტებულის მხნეობით ემსახურება ჩვენს ქვეყანას...

იოსებ არიმათიელი

ორი მუშაკი ქალი

(ზარი ნასესხებია)

I

ერთი ასული გასათხოვარი, დიდ მეჯლისი დამდებრუნებული გათენებისას, ნაზი ხმით ამბობს: „ახ! რა ძალიან ვარ დაქანცული.“ სწრაფლად დაეცა ის სავარძელზე და მიეყრდნო მას თვალ-დაბუქული: წარსული ღამის ტბილ მოგონებით მისი არსება იყო მოცული. ნაზი, გამხდარი მისი სხეული იყო საბრალო შესახვედვი, და ფერწასული სისხლ-ნაკლებობით ძლივსღა სუნთქავდა ის საცოდავი. დიდის ჯაფისა და მოძრაობის პირის სახეზე ანღა ხაზები, და უშვენებდა გულმკერდს მიღეულს მას ხელოვნური ია-ვარდები. მის გაწეწილი თმა სურნელებით უხვად მრავალ გზის იყო სურული,

და სანახევროთ ტიტველ იმის მკერდს ნელის ცემითა არხვედა გული. ან კი რა ექნა? ბევრი იჯაფა და დაიღალა ნაზი ასული: სამს ღამეს მიწყვი მხურვალე ცეკვით დიდს მეჯლისებზე იყო ვართული. და ამალმაც კვალად საცეკვად უნდა წაიღდეს იგი „საწყალი“. ღმერთო! მოხედე ზეცით მუშაკსა და შრომისათვის შესძინე ძალი!

II

იმავე სახლის ქვემო სართულში ერთი ოთახი იყო მიდგმული, მეტად პატარა და უსინათლო, ღარიბულათა და სუფთად მორათული. მასში სცხოვრობდა მეკრავი ქალი, სამუშაოდამ არ იღებდა თავს. მეჯლისა, ღზინსა და ცეკაობას ვინ აღირსებდა იმა საცოდავს?! პურსა და ყველსა შეეტიკვოდა, და წყალი იყო მისი სასმელი, თვის ოფლით მოხუც მშობლებს არჩენდა,-- ის იყო მათი სულის ჩამდგმელი. შუა ღამეა უკვე გასული... ჩქარობს და თანაც უღელავს გული... სურს ჩააბაროს დილით ერთს „დამკვეთს“ ფარჩისა კაბა გათავებულო... კაბაც შეკერა... ვახარებული ჩაწვა ლოგინში ტანთავაუხდელი. ტკბილი ძილიცა მალე ეწვია, დალილისთვის ძალი მომნიჭებელი. იმის ნახს სხეულს მშვიდად ეძინა; გამხდარ სახეზე ანღა დიმილი... აღბად თუ ნახა იმან სიზმარში თვისი მიჯნური, საქმროდ ხმობილი. ადრე აღგება დილით საწყალი და ხელს მოკიდებს კვალად საკერავს... შუალამედის სამუშაოდამ, რა გინდ უქირდეს, ვერ აღდებს თავს... ზევ ისევ შრომა... და მეტის სიცოცხლეს ჯაფაში დაღვეს საბრალო ქალი... ღმერთო! მოხედე იმას ზეცითა და შრომისათვის მომადლე ძალი.

ილ. ფერაძე

უკველანი სავარკნათის თიასრი

ტრაკედიებისა და კომედიების ავტორები ეკუთვნოდნენ განათლებულთა წრეს და სმირად მადლი ადგილებიც ეჭირათ სსსოკადეობაში. სოფოკლე იყო შიკობარი გამოჩენილ და უადღეს ადამიანის პერსონაჟისა. პერკლეკლასი ერთად სოფოკლემ გააღიჰქრა გუნძულ სიამისზე. ამ გაღაშქრების დროს მან გამოჩენილ მხედრის სახელი დაამისხურა. ევროპიელ თაყვის დროის ერთი განვიითარებული ადამიანთაგანი იყო და მისი ბაბილოთაყვ ერთი საუკეთესოთაგანი მამინდელ საბერძნეთში.

არა მარტო დრამატურგი-მოცინები, არამედ ამ მტონების ნაწერების სუფას ჩამდგმელი მისხიობნიც საბერძნეთში ხალხის დიდი პატრიუსტეებით სარგებლობდნენ. ამში მათ ხელს უწყობდა ის ტანმოპობაც, რომ ისინი განვითარებულნი იყვნენ.

მისხიობანი და პიესების ავტორნი მამინდელ საბერძნეთში რომ უზიარეყესინი და უგანათლებულესნი იყვნენ, ეს აქიდანაც სჩანს, რომ ხშირად მათ მიანდობდნენ სხუარადლებო სახელმწიფო საქმეებს. მისხიობებს არისტოტელის და ნეპტოლემის მიანდგეს მკაველიანის შეფე ფილიპესთან ელჩობა. უდიდესი ორატორი დემოსთენი გამოჩენილ მისხიობ სტორიუსთან სწავლობდა დეკლამაციას. ზოგიერთი სახელ-განთქმული დრამატული მტონები იმავე დროს მისხიობათაც იყვნენ, როგორც მაც. ესხილი.

ბერძნებს თავის თეატრი ძალიან გატაცებით უყვარდათ. დიონისის დღესასწაულებზე ისინი უდიდის უოველ მხრადან ათინაში იკრიბებოდნენ. ვინაიდან წარმოდგენა მთელი დღის განმავლობაში გადვლდებოდა, ამიტომ უოველ მომსვენელს თან მოქონდა სარქული. სსსოკადეობა თაყვის აღტაცებას უფორილითა და ტამისტეით გამოთქვამდა და გმირის ტანჯვის თანაგრძობას ეს ურთობა და ტრეკლებით.

საბერძნეთის თეატრს სხვა მნიშვნელობისთან ერთად სიღვიწურა მნიშვნელობაც ჰქონდა. ამ თეატრში მოსული ურბნები სსსოკადეობა იმსჯელებოდა საერთო გრძობით, ათასი ხალხის გული ერთ ჰანტზე სტემადა, სხუოველდგეობინტრეკებით კათიშული ხალხი ერთიანდებოდა,

ერთი სულიერი გაწეობილებით და ურთიერთ შორის გაუშრისა გრძობდა.

გარდა მოქმეზე სსსოკადეობის კერითობისა, თეატრი ასრულიდა სხვა მნიშვნელობის რთლსაც ის ამაღლებდა ხალხს სენობრივით და გონებრივად. სტენიდან ესმოდა ხალხს საბერძნეთის ხალხის საუკეთესო წარმომადგენლების აზრები, ფიქრები და გრძობები. ესხილი, სოფოკლე და ევროპიელ თაყვის ტრაკედიებით ბრბოს გულში ადვიტებდნენ გრძობას, რომელიც თუ არა პოეტისა ცოცხალი სხეულები, მიუწეებოთ იქნებოდა სმუდამათ. საუკეთესო ხალხი თაყვისი პიესებით ბრბოზე გაუფენას სტოვებდა და ბრბოც ისე ფიქრობდა, ისე აზროვნობდა, როგორც ეს ხალხი. დრამებში ბრბოს თანაგრძობა მიუწეებუქს ამით, ვისაც თანაურგრძობდნენ ავტორნი, შეაზიზღეს—ვისი ზიზღიდან საჭირო იყო. ისინი თეატრში ბრბოს თაყვის დენიშე ამადლებდნენ, ხალხი, თეატრიდან გამოსვლისას, თაყვს განწმენდილად გრძობდა. ამკვარი იყო საბერძნეთის ტრაკედიის გაუფენას ხალხზე.

საბერძნეთის კომედია დიდი თაყვისუფლებით სარგებლობდა კომედიაში უყვალფერის დაწერა შეიძლებოდა, არაფერი არ იყო აგრძალები. კომედიას გამოქონდა ხალხის სასმჯაროზე არა მარტო სსსოკადეობრივი ცოდეგობა, არამედ კერძო შირის ბორტო-მოქმედებაც. არ იყო კაცი, რომ კომედიას არ შესდებოდა მისი სტენაზე გამოუყვანა, მისი ნამდვილი სახელით შინათვლა. არისტოტელსაც გაბეღვლათ დღისიოდა კვლანსაც კი. ანინშხადა, რომ კვლანმა უფლებას ხელთ იგდო, მაგრამ უდიდისა ამისით. კომედია მამინ პიესის რთლსაც ასრულიდა და დიდ პოლიტიკურ ძალას წარმომადგენდა.

უძველეს ბერძნებსათაყვის თეატრი იყო ის დაწესებულება, სადაც ჩვილებობდა მათი გული, სკოლა, სადაც ნათლებობდა მათი ტკუა-გონება და ტრობუნა, საიდანაც ისმოდა ბორტობის მამიხილებელი სიტუება. თეატრი იყო ბერძნეთათაყვის წყარო სხიფეიანი სინარულისა. იგი ასრულიდა წიგნისა და კაზუისი მოგდკობასაც.

ხალხის ცხოვრებაში ისე, როგორც კერძო შირის ცხოვრებაში, სრულ აყვავებისა და გაფუხრების შემდეგ იწეება ხანა დამბრუნებისა და დეგრესიისა. ამ უღმობელ ბედს ვერ ასცდა ვერც უძ-

ველეის ედღა. შინაურმა უთანხმოებამ, განსაკუთრებით სპარტასა და ათინას შორის ცილიზაციამ, რომელმაც ათ წელიწადი ბელაბონების ომი გამოიწვია, გააღატაკა საბერძნეთი და დაამხო ათინას რესპუბლიკის ძლიერება. უდიდესი საბერძნეთის ხალხი, რომელმაც, კოლხის სიტყვით, გააფხუბა კულტურისა და ცივილიზაციისაკენ და რომლის მოდერნიზაციამ დაიწყო იმისთვის, რაც გააკეთა სხვა ხალხმა, ნელნელა მიიფარება და გაქრა.

მიიფარება საბერძნეთის თეატრიც. ძველებურად კიდევ იწერებოდა ტრაგედიები და კომედიები, მაგრამ არც დრამაში და არც კომედიას-

ში არ იყო ის ახალგაზრდობის სინდრომი და ის ძალა, რაც საბერძნეთის ჰომეროსის მიხედვით ხანაში იყო.

ამავე ხანაში დაიწყო აღორძინება ახალისა და უდიდესი სახელმწიფოებისა. ეს სახელმწიფო იყო რომი. ის თანდათან იფარებოდა თავის სახელებს. მისი ნახევრად ველური ლეგიონები ხმელთაშუა ზღვის ნახევარსფეროებში ადგილებს. საბერძნეთის ბედმა არგუნა ამ უდიდესი სახელმწიფოს ერთერთ მრავალრიცხოვან გამხარბოთ.

როგორა იყო თეატრი რომის იმპერიაში? ამასე უკმდეგ.

ვიგლა მეტუკე

ყვავილები

მარგარიტა გოტიშვილი

ო, მარგარიტა! მარგარიტა! შენს უკვდავ ტრფობას, ტრფობას საშინელს, ტრფობას ლამაზს, ტრფობას დაფარულს ვინ დაფასებს? ვინ შეიძლებს მის გამოცნობას? ო, მარგარიტა! მარგარიტა! მე შენმის შენი. მე ვხედავ თვალდებს—შენს მუქ თვალდებს—ცრემლით დაღარულს,— მაგრამ მითხარი, მიპასუხე, სთქვი, ამისხენი, მავ შენის გრძნობით რად, რად ათბობ ჩემს მიმკვდარ გრძნობას, რისთვის მაგონებ, უბედულო, ელეს სიყვარულს?!

ნ. ჩხეიძის ვასტროლი, თბ.—15 წ.

მანო აბაშიძე

ი. გრიშაშვილი

*
*
*
—ს

შენ ზღვის ტალღა ხარ, ტალღა ძლიერი ქარიშხლის ფრთებით აღელვებული; შენ ჩანჩქერი ხარ, ცელქი ჩანჩქერი კლდის ყრუ ნაპარლში აფეთქებული... შენ ფოთოლი ხარ, ნაზი ფოთოლი ვენების ნიავეთ ათროლოებული; შენ ბაგეს აპობს ღიმილის ზოლი, ზოლი ეროსის ფრთით გავლებული... და ვფიცავ შენს თავს, ვფიცავ შენს თვალდებს, ვფიცავ შენს სახელს, წამწამთა ქვრას, უშენოდ სული კვნისის, ვალღებს, და შენ ვერ ხვდები ჩემ გულის ძვრას...

ცვარნამი

კოლა, თავ. ნ. ა. პავსაპაძე

გმირობისათვის ოქროს ხმლით და სხ. დაჯილდოვებ.

ელისაბედ ჩერქეზიშვილი სხვადასხვა როლში

მათლა (60 წ. „არშეია“) ფროშარი (თრი თბილი) ხორეშანი (60 წ. „არშეია“)

ბ ი ძ ი ა შ ი თ ს

ჩვენო ჩუმო მოამაგევ,
 მგოსანო ბიძია,
 მსურდა შენთვის მომეკრიფნა
 გაზაფხულის ია,
 მაგრამ წყეულ შემოდგომას—
 რა ვქნა—გადუხშია!

სხვა რომელი ყვავილია
 შენზე უტურფესი,
 იასავით თავ-დანხრილი,
 მორცხვი, უნაზესი?—
 აღდას ვფიცავ, არც ერთია
 შენზე უკეთესი!

მაშ, რა უყო, რა მოგიძღვნა,
 საყვარელო ძია;
 ვის-რა ვთხოვო,
 რა ვიშოვო,
 შენზე ლამაზია?..

ნუ გამკიცხავ; გენაცვალე;
 ჩემო კარგო შიო;
 რომ ასე ხელ-ცარიელი
 ელზე მოგვხვია!

გ. ქუჩიშვილი

**

თეთრ სამოსელს ფლასად ვაქცევ,
 სარეცელად—მიწას შავსა,
 დღეს შავ ლამელ დავისახევ
 და ნაღიმად კეფანსა,
 ცრემლით მინდორს ტბათა შევქმნი,
 მოთქმით მთა-გორს ვაქცევ ბარად,
 ოხვრა-კენესით სულსა დავლევე,
 თუ სხვა გეტრფოს ჩემად გვარად!..

დარია ახვლედიანისა

ს ა შ თ ბ ა თ

ჰყინავს და ჰყინავს ზამთარი,
 თოვლის ფერფლები ცვივიან,
 კრიჭა შეჭკვრიათ სულ-დგმულთა,
 მამლებიც ველარ ჰყვიან.

ღარიბ-ლატაკნი, ბეჩაენი
 ღმერთსა ჰყვედრიან; ჩივიან;
 უმწეო მათი ცოლ-შვილნი
 სიმშლიისაგან წვივიან.

გული იტანჯვის, სული სწუხს,

მეორე მხარეს რომ ვხედავ
 კმაყოფილ დაღვინებაში.

იაგო ტეტუნაშვილი

ბელი ქართლისა

ისტორიული ქრონიკა 4 სურათად
(გაგრძელება. იხ. „თ. და ც.“ № 51)

VI

იგინავე და ნინია.

ნინია (სწაქრდად შქიდაის) ამილიახორ-
მა მოგახსენა, ქალიაო!

ზაზა ეჰ, ვე ვერაფრად შექაშნია, ჩე-
მო ნინიო! მაშ ქალიაო?

ნინია. დიახ, ჩემო ბატონო!

ზაზა. მინც არა უკირს-რა! ენახავო კი-
დევ რა იქნება. ბატონებო! დღევანდელი სა-
ქმე მოხდა ჩვენ დაუკითხავად, როგორც
რცით, ესე იგი, საქართველოს წარჩინებულ-
თა კახთა და ქართლთა თავდათა დაუკითხა-
ვად. რაო გვინდა ჩვენ სხვისი მფარველობა?
ჩვენ თვითონ, ჩვენს ქვეყანას განა ვერ მო-
ვუვლით? ჩვენ თვითონ ჩვენს თავისუფლებას
განა ვერ დავიცავთ? ჩვენ თითონ ჩვენისსავე
ძალითა და ღონითა გარე-მტერს კისერს განა
ვერ მოვუვრებთ? რად გვინდა სხვისი შველა,
მერე იმისი შველა, ვინც ჩვენ არც კი დაგვიძი-
ხნია? რად გვინდა სხვისი ცოდვა? რად გვინდა
სხვისი სისხლი, რომელიც ქართველთა გვამში
ისეილად ქარბია? არა, არ გვინდა სხვისი შვე-
ლა! ჩვენ თვითონ, ვინც აქა ვართ, თუ ჩე-
ნივე ღონე ვერ მიგვიწევს, მივმართოთ ალექ-
სანდრე ბატონიშვილს, მივმართოთ ბატონი-
შვილს იულონს, ერეკლე მეფის საყვარელს
პირველს ძეს. ესენი თუ არა, დავით ბატო-
ნიშვილი განა აქ არა გვყავს? ან რად გვინ-
და ესენი, როცა ორი გვირგვინოსანი დიდლო-
ფალი გვყავს, დარეჯანი და შარაიმი! დავი-
ქერიწით მით ხელში საქართველოს დროშა,
ჩავსდგეთ მის ფრიალის ქვეშ, დავსძახოთ კი
ჟინა და მაშინ ჰნახავთ თუ რომელი მტერი
გაუძლებს ჩვენსა ხმლის ტრიალსა?! ვაჰ, შენ
ჩემო თავო! ახლა მოგხუცდი, ახლა მღალა-
ტობს მკლავი, თორემ ჩემს ჯეგლობისს ოცს
კაცს ვებრძოდი ხოლომე და გამარჯვება ყო-
ველთვის მე მჩრებოდა! რამდენნი ხართ აქა,
ჯეგონი! რასა შერებთოთ თქვენა? ფუჰ, თქვენს
ქართველობას, რომ მფრთხილად ხართ ამ
ჟამად! ფუჰ თქვენს მარჯვენას, რომ მახვი-

ლის ტრიალის მიგვიერ, ამ სიონში პირჯვარის
გამოსახვით აქნეთ თქვენს მარჯვენას რაღაც
დღესასწაულისა გამა. ფუჰ თავა თქვენთა!
რა დღესასწაული, რის დღესასწაული! დღე-
სასწაული კი არა, დღევანდელი დღე ჩვენი
სიკვდილის დღეა და აბა, ქართველნო, არი-
ქათ გამოვიღოთ ხელი, ნუ ვართ ლაჩარნი,
ავსდგეთ და ვიბრძოლოთ!

ბაგრატ. ყოჩაღ, ზაზა! ყოჩაღ! ვაშა, ვა-
შა შენსა ვაქაობას, ვაშა შენსა მხნობას!
აი, აგრე უნდა, აი! აგრე უნდა გავგებხნევო
ხოლომე! მაგრამ დიაცა პატარას ხანს, დალა-
გებითა სითქვი რა გწადიან!

ზაზა. როგორ თუ დალაგებითა ვსთქვა?
ამაზედ მეტი რაღა დალაგება გინდა, რასაც
გულში გვირბობ, იმას ვამბობ? არ გვინდა
ჩვენ სხვისი შველა! არ გვინდა გამდელი! არა,
არა და არა!

ყველანი. არ გვინდა, არ გვინდა, არა,
არა! ვაშა ზაზას, ვაშა!

ბაგრატ. გავგუქულეთავენ, გაგვსრესავენ,
მტვრად გვაქცივენ!

ზაზა. ბრძოლაში რაც უნდა მოხდეს,
დაე, მოხდეს! გავგუქლიტონ, გაგვსრისონ,
მტვრად გვაქციონ, არაფერია, გავუძლებთ
ყველას, გავუძლებთ, არ გვინდა, არა, და არა!
(შთქაღაქენი ერთმანეთს წასჩურჩულებენ და წუნა-
რად გავჯენ)

ყველანი. არა, არა, არა, არა!

ერეკლე. ფიცი! ფიცი! ფიცი დასდეთ
ერთგულობაზედ?

ყველანი. ფიცი! ფიცი! ფიცი!

ზაზა. (ხმაღს ამოადებს) ხმალი! (ეგვლა-
ნი ამოადლებენ ხმალებს) აბა, დაფიცეთ! (ქუ-
დაებს მოასწადან, ყოვალს ფიჭუედ თავთავინთ
ხმაღს ზაზას ხმაღს ოღნაგ დაჭკვრუნენ) ვი და
ვაგლაბი იმას ვინც მამულს უღალატოს!

ყველანი. ვაი და ვაგლაბი!

ზაზა. თავს ლაფი დაესხას და გაუტყდეს
სახელი ვინც მამულს არ არგოს!

ყველანი. ამინ! ამინ!

ზაზა. იფიცე, შეურცხვეს პატროსნება
იმას, ვინც გვიღალატოს!

ყველანი. ვფიცავთ!

ზაზა. დღე და ღამ მოსვენება ნუ მოგე-

ეს ღმერთმა და დავუტანჯოს სენიდიის ქენჯნამ თუ ოდესმე ვუღალატოთ ერთმანერთს.

ყველანი. ფიცავთ!

ზაზა. იფიცეთ ყოვლად მაყურობელის, მაღალი ღმერთის სახელით; წმიდა სფისკვერი ჩალად გვექცეს და წმიდა ზედაშე მწარე შხამად, თუ ურთიერთს როდისმე ვუღალატოთ!

ყველანი. ფიცავთ!

ზაზა. იფიცეთ საშინელი განკითხვის დღე; იფიცეთ რაც კი წმიდაა თქვენს გულში, რომ თავის დღეში დალატში არ შეესდგათ ფეხი და თუ ვინმე მტრის წინაშე დაიხაროს ქედი, მან თვისი დედა, დაი, ასული, ცოლად შეირთოს და ხასად დაისვას! ამინ!

ყველანი. ამინ! ამინ!

VII

ივანივე და **ოთარ ამილახორი**

ოთარ. (სწრაფად შეშოდას) ბატონებო! ბატონებო! თქვენი ყრილობის ამბავი შეუტყვიათ და სწრაფად მოდის აქ ჯარი, ზარბაზნებით! დაიშალენით, ჩქარა!

ზაზა. ვინ იყო მერე ჩვენი გამცემი?

ოთარ, ჩინოვნიკმა მოიტანა ამბავი, რომ თქვენ აქ რაღაცა საიღუმლო საქმე გქონიათ!

ზაზა. იმას უყურე! რა ეშმაკი ყოფილა! ტყუილად კი არ დავაფთვლიერა!

VIII

ივანივე და **ლაზარევი ჯარით.**

ლაზარევი, ბატონებო! თქვენ აქ რა ამბავი გაქვსთ? რაღაც საიღუმლო, რაღაც შეთქმულობა?

ზაზა. რასა ბრძანებთ, ბატონო! რის საიღუმლო და რის შეთქმულობა? ჩვენ აქ ურთიერთს მივეცით ფიცი, რომ ერთად ვიყვეთ ყველანი; სჯეროდ საქმეში და ეს არის თქვენთან ვაპირებდით ხლებას დარიგებისათვის.

ლაზარევი. ახლავე დაჰყარეთ იარაღი, თორემ ძალას ვიხმარ!

ზაზა. იარაღის დაყრა რა საქირაოა, ბატონო! ქართველსაოვის იარაღის დყრა დიდი სირცხვილია! ნუ ინებებთ ამას; ხმა არა გგონიათ, რომ იარაღი ვიხმაროთ თქვენზე და წინააღმდეგობა ვაგიწიოთ?.. რასა ბრძანებთ?

ლაზარევი. ჰმ!.. მართლსა ბრძანებთ?.. მაშ ეს შეთქმულობა რაღა იყო?

ზაზა. მართალს მოგახსენებ, ბატონო, თქვენ ტყუილი მოგახსენეს და ჩვენ ვილატამ დავგებულა. შეთქმულობა კი არა, სჯა გვექოდა თუ ვის რა შეგვიძლიან, რომ თქვენ დავგებმაროთ ბაბა ხანთან საომრად, დავსდეთ ფიცი და ეს იყო; სხვა არაფერი!

ლაზარევი. ბაბა-ხანს ჩვენ თვითონ მოვერგვით, თქვენ საჭირო არა ხართ! ხელმწიფე იმპერატორის სახელით გიბრძანებთ ახლავე დაჰყარეთ იარაღი, თორემ ზარბაზნების სროლას დავიწყებ!

ზაზა. ზარბაზნები რა საქირაოა, ბატონო! მიბრძანდით და ჩვენც თქვენთან გიხსლებით!

ლაზარევი. მაშ ყველანი სასახლეში წამობძანდით!

ყველანი. გიხსლებით! გიხსლებით (ჯერ თავადნი გაუღენ და მერე შიჭეკება დაზარევა ჯარით)

ფ ა რ დ ა

კ. ყიფიანი

(გაგრძელება—მეოთხე მოქმედება—დაიბეჭდება შემდეგ ნომერში)

გ ა ნ ც დ ა

(დასასრული. ივ. ჯ. და ც. № 51)

11

რაც ხანია მას შემდეგ.

მისი ნუგეში ბიჭუნა მეხუთე წელში გადადგა და, ამ ხნის განმავლობაში, არავითარი ამბავი, არავითარი ცნობა ილოსავან; პატარა ბავშვიც კი გრძნობს უმამობას, კითხულობს, მაგრამ რა უთხრას, რომ თვით არა იცის რა.

—ჩუ თუ ილოს დავაიწყლი?..“

შუშანას თავის დაკოყებულ გულში არა ერთხელ გაუგლია, მაგრამ ეს ექვი თვითვე უცბად გაუქარებია: „არა, არა, ეს შეუძლებელია...“

—ღმერთო! რა შეგცოდნე...—თავის დაუნებურად ჩვეულებისამებრ ამოხდა შუშანას; რაიც ამიღის არ გამოეპარა, და თუშცა მას არა ნაკლებ ეღრწნებოდა ტანჯვას შეჩვეული გული, მაგრამ შუშანა მიიწვანუგემა:

1033

— იგი მოწყალეა, შეილო!.. მწუხარებასაც ხშირად სდევს სიხარული...

— ეხ, მამიდა! მწუხარებამ რაცა ხანია აქ დაიბუღა!.. მერე, და სად არის, ნუ თუ აქამდე ვერ მოგვიახლოვდა?!

— „მოიცა, ძაღლის შეყეფა“...—შუშანამ სული განაბა.

— „თითქო სასიხარულო შეყეფა... ძაღლი ხტის, ელაქუცება... ეს ხმა... ნუ თუ“...

— გამარჯობათ!..

დაიძახა ილომ შემოალო თუ არა კარები.

— ილო!..

ალტაცებით წამოიძახა შუშანამ და დაეკრა მის ფართე გულსა.

— გამარჯობა!..—უპასუხა მოხუცმა და მალე აიხედა, თითქო მადლობისათვის იწვევს ზენასა.

— დედილო!—დრეფნიდან იძახდა გახარებული, სირბილისაგან გულ-ამომჯდარი ბავშვი: მამა მოვიდაო... მართლა მამა მოვიდა... დიად, ბედნიერი იყო ამ წუთას შუშანა.

სოფელი მოძარაბაში; თვით ბუნებაც ამინდით ხელშეწყობია...

ილო დაუღალავად შრომობს, მთელი ოჯახი მხიარულობს. ყოველივე სულიერი და უსულო, გამხნედა, გაბრწყინდა. ბარც კი, დღემდე კუთხეში მიგდებული, ილოს ხელისა შეხებით, მუშაობით ალაპლაპდა; დარღვეული ღობე შესწორდა; ეზოს კარი, ცალ ანჯამაზე დახრილი, ორივეზე დამყარდა; მხიარულად აკრიალდა; ძარი, დღემდის დაცხრილული, ცალ-მხრივ სახურავ ახდილი, საიდანაც ფრინველები სიმინდით თავისუფლად სარგებლობდნენ, გამოკეთდა, სიმინდით გაივსო, დარბაზი გაკოპწიავდა.

შუშანა ბედნიერია; წარსული არც კი გახსენებია, დღეის დღითა კმაყოფილია.

მეგრამ...

12

გავარდა თოფი, გამოცხადდა ომი. სამეფო სამეფოს ებრძვის: ერთი მეორეს არ იწმინდობს...

არა ბუნებრივი კექა-ქუხილია, ადამის შეილთა, სისხლის დეარები მოსჩქეფს, მასში

ჩვენ სოფლის შეილთა სისხლის ნაკადულიცა ჩაღვრილი...

— ზრისთვის, ვისთვისა...—ყრულ მიმოცემის მთელს სოფელს.

ილო მთელი ოჯახით საეხსმოდ ენზადებოდა, რომ გზირის ხმა მოესმა;

—ილო! ბრძანებაა, ხელო მზრის უფროს გამოეცხადო, ომში წასასვლელადია!

ამ ხმამ ყველას შიშის ზარი დასცა: ილო, რო ადგა, ისევე დარჩა კარებისაკენ მიშტერებული; შუშანა ილოს მისჩერებია გაფთვრებული, მამიდაც, იქვე კერასთან, ხელში კოვზით ქოთანს დაჰყურებს აცრემლებული...

ხოლო ბავშვს სძინავს, ჯერ უზრუნველსა, და მშვიდათა ფშვინავ'...

13

ილო გაისტუმრეს...

მისი ოჯახი, ვით შუშანას გული, დაცარიელდა; თითქო დარბაზიც შევიწროვდა.

და განა მარტო შუშანის? მთელივე სოფლის! ზოგი ოჯახიდან ორი და სამია წასული. მათში ბევრია შუშანას ტოლი და სწორი, უკვე დაობლებული დაქვრივებული...

— შუშანა! მია!—სანათურიდან ხმა ჩამოსმა—გამოიხედეთ, წერილია...

შუშანა ზეზე წამოიქრა; მამიდა კი უკვე ჩაქმული, კარში გავიდა.

ხოლო ბავშვმა თვალბის ფშვინეტით წამოიძახა:

— დედილო! ჰა, მამა მოვიდა?..

—

უკვე გათენებულია...

— ღმერთო, ილოს ხელია!..

წამოიძახა შუშანამ, რა გადასხნა, და წერილის დახედა.

— შეგლო...

— ეხლავე, მამიდა, გხლავე...—მიუგო მამიდას და ხმა მალლით დაუწყო კითხვა:

— „ჩემო შუშანავ და ყველავე! ქალაქში კარგა ხანს დაეჩრით, სანამ შეგვმოსავდნენ თავიანთებურად და სამხედრო საქმეს გავაცნობდნენ; შემდეგ ჩვენებურებს დაგვაშორეს და ომის ველისკენ წავგასხნეს. აი, გავცდით საზღვარს, სულ წინ მივდიოდით; განვლეთ ცარიელი სოფლები... ერთ მადლობზე

შევედრე და იქ დავისვენეთ. მეორე დღეს წინ სვლა გვიბრძანეს... თურმე წაგვიტყლილეს: მალდიდან, ვით ქვეტუხილით მება მებზე, ყუმბარა წამოგვიშინეს... გვიბრძანეს, დავიხიენით... დაქრილებს ზე ვაწყდებოდით და მათზე გადავდიოდით... უცბად დაქრილობა შორის, ნაცნობის მუღარებითი ხმა შემომესმა.

— ილო, ნუ დამტოვებ, შენს ღმერთს აპატიე; ვით დანაშავემ... — ვიცან იგი, არცემა იყო... მაგრამ, რა დროს ანგარიშია, როს იგი დაცემულია, შეგლა სჭირია, აღამიანია, მასთან მგზობელია... თურმე თავისი ნებით წამოსულა, სომეხთა დრუჟინაში... წამოვიკიდე; ცეცხლთა შორის გამოვიტაცე... ხოლო, რა გავცდი, ვიგრძენ ტკივილი; მეც დაქრილი ვიყავ... მის შემდეგ მხოლოდ, აი, მოვსულდირდი... .

— შენ დაგენაცვალო! — წამოიძახა მამიდა. — მერე, შვილო...

მამიდა ჩქარობდა; ხოლო შუშანას ილოს სურათი წერილზედ ესახებოდა, მით ასოებს კარგახანს ვეღარ არჩევდა...

— „მსურს ყოველივე მოგწერო, მითი ნალველი გადავიტარო. მინდა, მაგრამ ჩარჩენილი ყუმბარის ნაქერი... ნუ შეგეშინდება, გაიფლის... დაგიკოცნი მამ, ჩემზე გამოყურე თვალმებს... შუშან, ჩემს მაგიერ აკოცე ბიჭუნასა, გაუფრთხილდი, კარგა აღზარდი; იქნებ მაგან, ჩვენი შეერთებულ სიყვარულის ნაყოფმა, მოიმკას ძმობა, დასთესოს ერთობა... ვეამბორები, ვითა შშობელსა, ჩემს მამიდასა, ჩვენთვის მლოცველსა... თქვენგან დაშორებული ილო“.

— გავდრბ დმერთსა.

შუშანა შამ დას ყურს არ უგდებს; არ უკვიროს უკვე ხედა ხედით ნაწერს განაგრძობს.

— „შუშან! ცრა, ვერ ვბედავ, მაგრამ... ბედნიერია, ბედნიერი... რომ იგი აქ და იქ საიქიოს საყვარელია... გვიტყდება, ყოველი ტანჯვა მი, მე მოგაყენე... მუხლ ვიდრეც, ვით დამნაშავე, მის წინაშე, ვინც გუშინ... ილომ ვეღარ მოასწრო ამ წერილის გამოგზავნა... სული დალია“...

აქ შუშანა შესდგა, ვით გამოურკვეველმა, განიმეორა:

— „... სული დალია...“

მამიდა გაოცებული, ვით ელდა ნაცემი, პირში ნერწყვუ გამშრალი გაშტერდა; ბავშვი ორთვეს შესტკეროდა.

შუშანამ განმე რებით განაგრძო:

— „სული დალია... დღეს აღარ არის... გუშინ წმინდა გიორგის ჯვარი დაადეს გულზე; წაასვენეს... ილოს სულის ამოსვლისათვის უკი შენი სახელი და...“

აქ კიდევ შესდგა, ლულულულით და ნაწყვეტ-ნაწყვეტ განიმეორა:

— „ილომ... სული დალია“... და მე... ჰა? ვინ... ილო... სად... ილო... ჰა, ჰა, ჰა, ჰა... შუშანამ უცნაურად გადინახარა; მოუწყვი მამიდა გამოურკვეველა შესტკეროდა; ბავშვი კი დაჟინებით ეკითხებოდა:

— ლა, დედა? მამამა ცუსტები ალ მოიტანო?..

ხოლო მათი ოჯახის ერთგული დარაჯი ლეკვი შეტყუვდა, მითქო მგზობლებს ამა ოჯახის უბედურებას ამცნობდა.

მაგრამ განა შარტო ილოს ოჯახი იყო ამ ეამად ასე დაობლებული?..

დიაკვნის წერილი სატროფოსთან

წმინდაო მთავარ მოწამეთა გიორგი, ევადრე ღმერთისა ჩემთვის, რა მომცეს დაჯიშის ნაჭი, რათა ქება და გალობა შეეხსნას ჩემს სულის დაწმუჭადებულს, ჩემს სამთხის ვარდს, ედემის ყვავილს, სატროფოს თვითონ ღმერთთა მოწამე, რომ ჩემი თავი მე აღარ შემოიხრებოდა, ვუღარ დაგმუჭადებულვარ მეს აქეთ, რაც კი სასაფლაოზე თვალთ მოგაკანი; ჩემთ სიცოცხლის მტრებაც; როდემის იქნები ჩემსკად ესე კედელით ცაი? — რატო არ მიბრძლებ, შენის გულისთვის სახთვადით ვსდებთ, შენს მოკონებაში; რამ შეგქმნა? რამ დაგება? თუ ღმერთმა ცალკე არ იმუშავა შენზე, საიდან გამოხვედესეთა დამაზი, ჩემი სულის შიდაფლავთა, ჩემი აბრამის ტანდავ, ადგომის კელაბტარი-

ვით ჩამოქნალო, ხანკასვით ტუბილო, ზედაშე-
სავით გემრიელო, ნაკურთხი ნაღებივით ნოეი-
რო, სკამეღავით სურნელავანო, ხანლა ვეგვი-
ლივით ჩვილო, ბატკანავით ნორჩო, სეთესკვე-
რივით ფუნთაშუ, ზურგთვლივით ქვეყანაში გა-
მისულაო, ნუ დამწეო საქმეღვით, ნუ დამანე
სანთღვით. ხუთი მიცვალებული ერთად ვერ
კამახარებ, რაკორც შენი დანახვ მიხარაინ
ხლდე. ჩემო სულის დრამე, გულის ტიბიო-
ნო, ის დღე როცა შენ ვერა გხვალე—დღემარ-
ხვის ორშაბათა ჩემთვის. ჩემო სიცოცხლის
ფსალმუნო და ცხოვრების კანონო, განა ისე
ღარიბი ვარ რომ არ მიკადრო? ოღონდ შენ შე-
მართე და წმიდა სიადუმლოს გუფიციბი, თუ
ეგულა ნაკურთხი და უკურთხიდან შესამედი არ
წავართვა მღვდელს—და შენ კი არაფერი მოკა-
ვლო. ახლა ჩვენც აუწით, ქაჯან, ტაქცი:—სამ-
სახური გავაძვირეთ: თუ შენი სიცოცხლით ჯა-
მაგორებიც მოგვიმატარ, ეს ჭირიანობაც ცოტა
კიდევ გაძეღდა, ნახე მაშინ სულ შანტეკვარე-
ბის კაბით გტარებ, ილიას გმცხლის ეტლით
გასეგრებ, შარტო ნაღებთ და ქაღებთ გამო-
გვეგებო. ისე გატასუქო, რომ ჩვენი ფოფოღია
ხამ მსხვილია—ისიც კი შენთან დიდიმარხვასავით
ჩანდეს გამხდარი.

შენი თვალების ჭირიშე, ადგომის დიტა-
ნისავით რომ ბრწინავენ. ვენაცვალე დმერთს,
რომ შენზე მეტი შრომა მიუღია სანამ ეგასე.
შენ აღმის ნეგინდან კი არა ხარ გაკეთებული—
ჩემის გულს წვერიდან შეუქნისარ იეგაფს. ახა,
მეფე დავითს შენ ენახე, თუ ის შენს შემდეგ
კიდევ სამოცს ცოლს-და იყოღვიბდა! შენი ად-
დგომის კვერცხივით დაბრწყული აღისფერი ღო-
ყები დამაინში ზირდაბირ ჭრუნტელს იწვეეს.
შენ რა ეგულსაში შემოსდიხარ და თვალს მო-
ტრავ ხლმე, შთავარი ცნება შევარტება, ხატები
კანკელზე თამაშობას იწვებენ, ასეგა წიგნში
აღაფმალაფს-გადღიან, თუგლო მიბნეღლებას და
გული ჩვენი ზარავით ირეკება. მინდა მაშინ ცა-
მოფიჩინო, სიარინო ზივით ვიკადლობო, ბუღბუღავით
ჩავაშქრო, რომ შენ გასიამოვნო. ჩემო სულის
სამოთხეში წინამძღოლო, ოღონდ შენ შეეანდე
ზეტასა და რაკორც ცოფიღვირ გინდა ვეფო,
ბეტრეს გასაღებს ხედაღან წავგულე და შეუ-
ეგანელს არ გაეცეგე სამოთხეში. შენთვის, შენ-
თვის, ქაჯან, ჯოჯოხეთში მნათობას, სტრარო-

უობას ვევისრებ. ახ, თუ მადირსებ, ენაცვალე,
და ერთი წერადის დირს მეფე ისიც ცოტა სა-
იმედოს—ახ, ნეტა რა წუთები იქნება ისინი
ჩემთვის. მე სამ ვერ შევსკლებ გულგრილათ
იმის წაილხვას ნამდვილათ ხანაშის წვლით მო-
საბრუნებელი გავხდები. იმედი მაქვს, ჩე-
მო კახალოელო ოცნება! ამ ჯვარდმულ გულს
და იბიბიკულს წვლულებს გამომეღლებ. ერთს
მატარა ებისტოლეს მომწერ და სამუდამო ჩა-
ხელებ ჯოჯოხეთის ცეცხლს, რომელშიც შენი
ღანხვის შემდეგ ვიწევ.

გწერს შენგნით ტიბის ხურჯინავით გა-
სებული მწუხარებით -- შტატნი მრანეტკიკი ქა-
დაძე. „გენო“

ჩ ე მ ი ლ ა ლ ე

I

ლოალეს თქმასა მიჩრჩეს გული,
ახა, რა ვსტქვა მიგლე ყური!
ლოალე-ლოალე, თარი-თურა ლაალე.
პროვინციის ქალები,
ლოტარიით მთვრალნი,
ყოველ ღამ თამაშობენ,
ერთმანეთს ტყავს აძრობენ.
ლოალე-ლოალე, თარი-თურა ლაალე.

II

იქ რომ მთვრალი კაცი ვნახე!
სწორეთ გულით ვივავლახე:
გულ-ნარევიში ჰქონდა ცხვირი,
ზუზუნებდა როგორც სტვირი:
ლოალე-ლოალე, თარი-თურა ლაალე.
ფარულ ღვინოს რა უქნია,
დაბა როგორ დაურყენია?!
ლოალე-ლოალე, თარი-თურა ლაალე.
ეს იქმარე, დანარჩენსაც მოვახსენებ მალე,
აღლი-ძამია

ქართული სახიობა

ხარზუხის სახ. კლუზში შაბათს, 18/XII,
ვაჟა-ფშაველას საღამოზე რომ საზოგადოება დაესწრო,
განსაკუთრებით საშუალო, არც ერთ კლუბს არ მოს-
წრებო: რომ იტყვიან, ნემსი არ ჩავარდებოდა, დარ-
ბანი ისე იყო ხალხით გაკიჟნული. გული სიამით გვე-
ცხება, როდესაც ხედავ ერთის მხრით ჩვენი ზოგიერთ
კლუბოსათა კულტურულ მუშაობას, მეორე მხრით

სახოგადობის ასეთი თანაგრძობის გამოჩენას ეროვნულ გათვითცნობიერების საქმეში, საღამო მეთე საათზე დაიწყო. I განკ.: სადა სცენაზე უკანა კედელთან ხავერდით მობურულ ცვარცხლებზე ვაგას მშვენიერი სურათი ეყრდნობა მწვანეულის ჩარჩოში, ცოცხალი ვარდებით შემკული; სცენის წინა რიგზე იდგა გქელი, მაუდ-ვადაფარებული მაგიდა, რომელსაც ვარს ესხდნენ ჩვენი საზოგადო მოღვაწე-მწერლები: ე. გაბაშვილისა, ს. მგალობლიშვილი, ქს. ჭრელიშვილი, შ. მღვიმელი, გრ. რომაჭიძე, დ. კასრაძე, ტრ. რამიშვილი, გ. ქუჩიშვილი, ს. ფაშლიშვილი, ბ. ახოსპირელი და სხ. ფარდის აწვევისათანავე სიმებიანმა ორკესტრმა პრემიანის ლობტარობით შეასრულა შოპენის სამგლოვიარო ჰიმნი, რაიც საზოგადოებამ ფეხზე აღდგომით მოისმინა სასიამოვნო; შესავალი სიტყვა წარმოთქვა გრ. რომაჭიძემ, სიტყვა იყო სხარტულა, შინაარსიანი, ლამაზი. დ. კასრაძემ წაითხზა რეფერატი „ვაჟა-ფშაველა და მისი პოეზია“, რეფერატი ფრადე შინაარსიანი გამოდგა. მე-II განკ., წარმოსთქვეს ლექსები გ. ქუჩიშვილმა („ვაგას ხსოვნას“ და „ვინა სთქვა“), ბ. ახოსპირელმა („ეკასიევი—„ფშავლის სიმღერა“ და „არწივი“), ს. ფაშლიშვილმა („ვაგას ხსოვნას და მისი სიმღერა“), იოს. ფანჯულაიამ („ვაგას „მოხუცის ნათქვამი“ და „ღარიბის სიმღერა“ ა. აღმძიმე (ვაგასი—„მეფივი“, „გაგო ვნახე“ და სხ.) გურუელის გუნდმა სამუელ ჩაულეშვილის ლობტარობით, ალ. მახარაძის, სამ. ჩხიკვიშვილისა, ვარ. სიმონიშვილისა და სხ. მონაწილეობით გურული სიმღერებით მოაჯადოვა საზოგადოება. საზოგადოების დაბეჯითებითი თხოვნით იმღერეს: „სუფრული“, მ. გურიელისა, „შვილი ტრ.“, „პატარა საყვარელი“, „ხასან ბეგურა“, „ალი-ფაშა“, „მყურული“ და „ალილო“. III განკ. კარგი შთაბეჭდილება მოახდინა ცოცხალმა სურათებმა მეფე ერეკლეს „სიხმარამა“ ს. გლახაშვილმა პრემიანის-მიერ სავანეებულ შეთხზულ მუსიკაზე მოსთქვა თავისივე „ბუნების გლოვა“ („ოთხ. და ცხოვ.“-ს 32 №-ში დაბეჭდილი). საუცხოვო იყო აპოთეოზი—ვაჟა-ფშაველა მთებში. სურათების გვემა შეადგინა ს. გლახაშვილმა, თლოა დიდის გემოთი დასდგა რეგ. ალ. წუწუნავამ და თუ ზოგი რამ ნაკლი ჰქონდა (უმთავრესად შინაარსის განსხივრების მხრით) აღბაღ ზღე აწყობა უქონლობით. საღამო დასრულდა ორკესტრის მიერ, პრემიანის ლობტარობით, შესრულებული სამშობლო-ით. ყველა აღმსრულებელი საზოგადოებამ მხურვალებ ტაშით დააჯილდოვა.

ქართველი ქალები ყურადღა ჰქედნენ სხვადასხვა წიგნაკებს, ყვავილებსა და ამ საღამოსთვის სავანეებოდ გამოცემულ ღია ბარათებს ვაგას სურათით (ჭედნარწერიანი) მეტ ვერაზე ერთს აგურს ქართველ მოღვაწეთა აკრატკისთვის. ამ ბარათებში მანათნე ნაკლები არავის მიუცია. შემოსავალი 800 მან. მეტია. ხარფუხის კლუბის მამასახლისთა საბჭოს დადგენილებით, ამავე

აგარაკის ასაშენებელ თანხის გასაძლიერებლად ზორაგეულსა და სასმელებს 10% მიემატა. საზოგადოდ, მამასახლისთა საბჭომ საღამოს გამართვაში დიდი უნარი გამოიჩინა: თითოეული მათგანი იმის ზრუნვაში იყო, საღამოს კარგა ჩაველო და მეტი შემოსავალი ყოფილიყო.

ერთი მამასახლისთაგანი, ალ. სიმ. ლორთქიფანიძე, აგარაკის სააღმშენებლო კომისიის თავმჯდომარე, როგორც გადმოგვცა, ფიქრობს აგარაკის საძირკველი მისშივე ჩაყაროს.

უსურვოდ, ეს აზრი მაღე საქმედ ექცივნოდ და მაშინ ქართველი ხალხი უფრო დიდს გულუხვობით გაიხსენის ჯიბეს საერთო საქმის სასარგებლოდ. უსავანო.

ბაქოს დრამ. წრემ გვირას, 13/II/X, ბ-ნი ი. ზარდაღაშვილის რეჟისორობით წარმოადგინა ფეხტერის ნ მ. ბიესა უმეკვიდრე ზრინცია, რამქელმცე დიდხალი ხალხი შთაიხიდა. ბიესა ღამაზად იყო დაღეგული (რედეგნადე შეიქდელოდა სომეხთა კანტ-მოფე. სსზაგ. დარბაზის სრენახე) და რაქებიც შესაფერად იყო განწიდებული. თვით რეჟისორმა კარლ ჰქინახის რაღი ჩინებულად შესრულა. მას მხარს უმეგვიდა ქ-ნი შთაიძე (კეტე). ბ-ნი ზაღაღაშვილი (დექტორი) და მატარაქი (ფონ-გაუქ) რიგანები იფუნენ, ბ-ნი ქარქაშაქი (ტიპიური ღუფი) დაუსრულებლად გავსხიარულებდა თავისი მოხდენილი თაშაშით. ბ-ნი გეგე ჟიქია (რიუდერ) და ქ-ნი წუღუკიძის (რიუდერის) შესაფერ რაქებში, დამკმეულოდეკლად თაშაშობდნენ. ა. ზაღაღაშვილი (პეტერბერგი) და ჭუმბურიძე (ქვეღერამანი) სურათთა ანსახლს ხელს ეწყობდნენ.

საერთოდ ბიესამ დამკმეულოდეკლად ჩიიარა, უკეთესადან ჩიიედიდა, უკედას რომ კარტად შექსწყლათ რაქები.

დარბაზში უქსრიგობას კი, მიუხედავად წესრიგის დამკველთა შრომისა, მაინც ვერ აგედით. რას გასდება ორი-სამი წესრიგის დამკველი, თუ თვითუკლ მყურებელს არა აქვს შეგნებუდი, —როგორ უნდა ექიაროს თავი წარმოდგენის მსაქელმბას დროს? **გულისაბა**

დ ხაშურში გვირას, 13/XII, ხაშურის ქარ. დრამ. წრემ ადგილობრივ ქალთა საპროფესიონალ სასწავლებლის სასარგებლოდ გაბართა საქველმოქმედო საღამო. წარმოდგინეს რუსულად ერთ-მოქმედებიანი ვოდ. და ქართულად. მესხის I მოქ. ვოდ. „მოფურჩხულია“. პატარა ქალებმა მეტად მოხდენილად წაიკითხეს ჩვენი მგონებების რჩეული ლექსები; დასდ-

გეს ცოცხალი სურათი (შოთა რუსთველის მიერ ავტოგრაფის ტყავისა) მირთმევა თამარ დედოფლისადმი). ვიდრეღებმა ცოცხლად ჩაიარა და ცოცხალი სურათი—პროვინციულ იყო დადგმული. ბოლოს გაიმართა ევროპიული და ჩვეულებრივი ცეკვა. წმინდა შემოსავალი მოხმარდება. ხაშურში და მის მახლობლად მცხოვრებ იმ ღარიბ ქალებს, რომელთაც საპროფესიონალი სასწავლებლებში შესვლა სურთ, მაგრამ სიღარიბის გამო ვერ მოუხერხებიათ.

განსაკუთრებული პატივისცემისა და მადლობის ღირსია კნ. ვლ. თარხან-მოურავის ასული, რომელმაც საკუთარის ენერგიით დაარსა ხაშურსა და ქართლის სხვა თვალსაჩინო დაბა-სოფლებში პროფესიონალური სასწავლებლები და ახლაც დაუღალავად განაგრძობს მოღვაწეობას.

ხაშურის საზოგადოება საღამოს განსაკუთრებული სიზარტყობით შეეგება: თეატრის დარბაზი ხალხით იყო გაჭედილი და ადგილობრივმა მანდილოსნებმაც ღიდი მხნეობა გამოიჩინეს შემოსავლის განსადიდებლად.

ნიკო გურული

ქართული თეატრი რიგოლეტი (კ. დოდაშვილის თარგმანი), რომელიც სახალხო მუს. სახ-სამ სახალხო სახლში ზარსკავეს, 18/XII წარმოადგინა, ვერ იყო გამომგევი იმ მხატვრულ-მუსიკალური კონცერტაციისა, რომელსაც ხმათა შეწყობა, მოქმედება, ენა და მათი ქართმანაზღადა უნდა ჰქონიდა: სოციალისტის სახლში, მაგრამ სუსტი ხმა ჰქონდა, სოციალისტის ელ-ფონოგრაფიით დახმარება და ამათ დისონანსი შექმნა. ამას მიუმატებოდა, რომ ღიბრეტოში ქართულად მარტყალთა ბეგარს სახელობის ვერ არის შეთანხმებით დატყალი იმ ქანთან, რომელსაც ჟუსუბე ვერდის მუსიკა გამოსცემს—და შემოსრულბედათა უხერხული მდგომარეობა ნათლად წარმოგვიჩვენებოდა. მაგრამ ფრად სისამოგონო მოსასმენი იყო თვით თარგმნატი, რომელსაც ცნობადი ზ. ფაღიაშვილი დირიჟორბდა. სიერთად კი უნდა ვსთქვათ, რომ მოქმედ-მომღერალთა უოკალი შედგომად კი მსხვერპელი იყო იმ ცდას და შრამის მოგვარებისა, რომელთათვისაც დიდი ქება, პატივისცემა და უკრად-ღება ეკუთვნით... და ხეგრე ვიძედავებთ, რომ ქართული მუსიკალური ხელოვნების სტრუქტურის მსახერებელნი შეიძლება უფრო ძლიერს ნეტარების მომცემ ხეებს ვგასმენენ... მოკეთე.

სახალხო სახლში 20/XII ბ. ს. ქავთარაქმე წაიკითხა ლექცია თანამ. ომის ნამდვილი მიზეზებისა. ლექტორს თუმცა ახალი არა უთ-

ქვამს რა, მაგრამ ლექცია მაინც მსანარსიანი გამოდგა. მისაბუხრებელი იყო ერთგვარი, დაბადის ხმით კითხვა; თუმცა ლექციის ენა მშვენიერი იყო. სასურველია ხშირად იმართებოდეს ლექციები, უფრო იაფ-ფასებში... ზემოდა აღნიშნულ ლექციას ხალხი ცოტა დაესწრა, ალბად იმისთვის, რომ ცუდი ამინდი იყო და ფასებიც კი ათ შუარამდე.

ს ხ — ელი

საბჭოთალოს თეატრი 17/XII, წარმოადგინეს „ბიკუში“—კომ. ა. ცაგარლისა. კარგები იყვნენ: ქანი თოიძე და პრიკაშნიკი, არა უშედათ რა ქ.—მარტყალისა და ბან მინდაშვილს. საერთოდ რომლებს უკლინრობა ემჩნეოდა.

სამუშაოდ განცხადებულ ბეგრი გამოაკლეს: არ წაიკითხეს „შეშლილის წერილები“, დიფერტისმენტზე არ იყვნენ: პ. ირეთელი და გ. ქუჩიშვილი. ცოცხლის სურათის „ღვდა და შვილის“ შემდეგ—დიფერტისმენტში, გ. ლეონიძემ წაიკითხა ლექსი, ა. სალავიამ—იმერული სცენები და სხ.

შალვა მათიაშვილი

წერილი აგგევი

➔ **გალაქიონ ტაბიძის ლეხების** მეორე ტომზე ნახალწლევს მიულ საქართველოში და რუსეთის ხველა საუბრეობიტეტო ქალაქში დაიწყება ხელის მოწრა. ერთი წლის წინად დაბეჭდილი პირველი ტომის 3,000 თანა მოკლე ხანში სწრაფად გაიყიდა.

➔ **კომ. პ. ფოცხვაძის** თბილისი ჩამოვიდა და ამ მოკლე ხანში კონცერტის გამართებას.

➔ **ს. გლახვილი** საბავშო პიესად გადმოაკეთა „იავნანა რა ჰქმნა“. ეს პიესა დაიდგინა სახ. სახლში 3 იან. „იაკობ გოგებაშვილის დღეს“. შემოსავალი გამოეცემა ქართ, მოღვაწეთა აგარაკის ამშენებელ კომისიას.

➔ **ძატი. კულ. გომ.ს.** საზოგადოებამ გამოსცა „ლია ბარათი“ ვეცა-ფშველას სურათით, აგარაკის ნახტიოთურთ. შემოსავალი აგარაკის ამშენებ მოხმარ.

➔ **ძატი. კულტ. სახ ის კრებაზე** ან. კლუბის დარბაზში ორშაბათს, 26/XII, კომ. კ. ფოცხვაძის წაიკითხავს მოხსენებას „ქართველი ერის თანამედროვე სარწმუნოებრივი მდგომარეობა“. დასაწყისი შუ-დღის 12 ს. დასრუბა ყველას შეუძლიან.

➔ **ღებუ მიგამი** უკვე დაამთავრა დრამ. პოემა „პრომეთე“ და ქართ. კულტ. მოყვ. სას. გამგეობას გაამუშავებდა. ამ პოემას თვით ავტორი წაიკითხავს საჯარო კრებაზე.

➔ **ივ. პატიბაძის** დაამთავრა დიდი კრიტიკული წერილი „სოფელი და სოფლები სოფ. მგალობლიშვილის ნაწარმოებში“.

რედაქტორ-გამომცემელი ანნა იმედაშვილისა

„სახსლ ამ უზრუნველი“

გაზეთი ურათებიან დამატებით ღირს წელიწადში 9 მ 50 კ., ნახევარი წლით 5 მ., სამი თვით 2 მ 50 კ., ოვით 90 კ.

წლიური ფასის შემოტანა შეიძლება ნაწილ-ნაწილად. ხელის მოწერის დროს 3 მ. 50 კ. პირ. იელის. 2 მ და პირვ. ენკენ, 1 მ. 50 კ., კანტორა ხელ. მოწერ. ღიაა დილის 9 ს. ნაშუაღ. 3 ს. და საღ. 4-8 ს. წლიური ხელის მოწერნი, რომლებიც 1916 წლის 1 აპრილამდე სრულიად გადაიხდიან წლიურ ფასს, მიიღებენ პრემიას ორიგინალურ თხზულებას. თანამედროვე სოციალურ-პოლიტიკურ და ეროვნულ მდგომარეობის შესახებ. თხზულების შინაარსი იქნება დახლოებით შემდეგი: 1. ომი და მისი მიზეზები; 2. ერი და სახელმწიფო; 3. მუშათა კლასი და სოციალისტური ორგანიზაციები ომის წინაღ და ომში; 4. ერი და დემოკრატია; 5. რევალუტი მოსახლეობა საქართველოში და საქ. ტერიტორია; 6. კავკასიის ერები და მათი ურთიერთობა; 7. ომის მიმოხილვა.

საპრემიო თხზულების ავტორები: კ. აბაშიძე, ა. გუდუჩაძე, გ. გუგუშვილი, გ. ჯანაშია, გ. ჯანაშვილი, გ. შაიაშვილი, გ. რეხიაძე, ს. თორდგაძე, გ. ქიქოძე, თ. დღანტი, ა. კავანაშვილი. მისამართი: ტფილისი „სახსლ ამ უზრუნველის“ რედაქცია, სახსლის ქუჩა, სარაჯიშვილის სახლი № 6. ტელეფონი 12-29.

თანამედროვე პერი

გაზეთი ღირს როგორც თფილისში ისე პროვინციაში მთელი წლით 8 მან., ნახევარი წლით 4 მან. 50 კ. ერთი თვიურ 90 კ. გაზეთის ფასისთვის მიიღ. წინდაწინ უნდა გადაიხ. ნიხით არავის გაეგვანება.

ფოსტით ხელის მოწერა უფალი შემდეგ ადრესით უნდა გამოგზავნან: **Тифлисы, поч. ящ. № 199 Власію Малакiewiczу Бохохадзе**. თფილისის ხელის მომ. ფული უნდა შემოიტანონ კანტორა „განათლებაში“ ოლგას ქუჩა: № 6 მომავალ წლის მოწერა კანტორა უმორჩილენად სიხვის ფული 20 დეკემბრამდე შემოიტანონ.

ყოველკვირ. გაზეთის დახმ. საქ. სალ. და **გვერდითი** შეუღობა და სათ. კაბეზი იქნას ქართ. მწიგნობ. ხალხის კლასობრივი და ეროვნული ინტერესები, „უღ.-ამს. ეროვნული კავშირი გამტკიცოს უცხო ეროვნების გვერდულ კლასთან.

წლიური ფასი 2 მ 50 კ. ოვით 25 კ. უფალი უნდა გამოგზავნოს რედაქციაში მისამართ **Тифлисы, Мухоманна уღ. № 12, Георгия Никифоровичу Медине**.

ახს. პარკში. ა. ხ. ში **ავთიანი** ახველიაინისა. სახმედრო ქ. და გოლოვინის პროკურთხ.

„განათლება“ უფრანგ-გაზეთების კანტორა ქ. თბილისში ოლგას ქუჩა № 6. კავანაშვილს ავტორებს: „თეატრი და ცხოვრება“, „თან. აზრი“, „უღ. მათრახია“, „საქართველო“, „Тифлисский Листок“, „Русское Слово“, „ჭობაზონი“, კედლის კალენდები და სს და სს. ქართული წიგნები. ფული რა წერილები უნდა გამოგზავნოს შემდეგი ადრესით: **Тифлисы, почтовый ящик № 96, С. Таварткиадзе**.

გამართულია ხელის მოწერა

კიკნა-ფუხველის

პოემებისა და რჩეული ლექსების კრებულზე, რომელსაც დეტორის სურათი, ბიოგრაფია და დ. პანსარპის გრიტიკული წერილი. ხელის მოწერა შეიძლება ჩვენს რედაქციაში და მის ხელეულიძესთან: პარკოვსკი ქ სახ № 27.

20-й г. изд. ОТКРЫТА ПОДПИСКА на 1916 годъ. 20-й г. изд.

НА

Театръ и Искусство.

52 номера еженед. иллюстр. журнала, 12 ежем. книг Библиотеки, до 40 репертуар. пьесъ. Отдѣль „Эотрада“, заключающій номера для чтенія со сцены, дивертисментовъ и концертовъ. Въ распоряженіи редакціи имѣются слѣдующія пьесы: С. А. Найденовъ—„Работница“, ком въ 4 д.; Л. Урванцовъ „Вѣра Мирцева“, пьеса въ 4 д.; С. Шиманскій—„Кровь“, драма въ 4 д.; Ш. Ашъ—„Польскіе евреи“, пьеса въ 4 д.; П. П. Гнѣдичъ—„Уходяще боги“, пьеса 4 д.; Д. Айманъ—„Лѣтній романъ“, пьеса въ 4 д.; С. Ауслендеръ—„Хрупкая чаша“, пьеса въ 5 д.; А. Вознесенскій—„Актриса Ларина“, пьеса въ 5 д. и мн. др.

Въ виду вздорожанія бумаги подписная цѣна увеличена на 1 рубль.

Подписная цѣна на годъ 9 руб.

Разсрочка при подп. 4 р., къ 1 апрѣля—3 р., къ 1 юня—2 р. За границу 14 руб.

На полгода (съ 1-го января) 5 руб. За границу 8 руб.

На мѣсяць безъ приложеній — 65 коп.

Гл. контора: Петроградъ, Вознесенскій пр., д. 4. Тел. 16—69.

Подпис. цѣна:
годъ 7 р. — к
1/2 г. 3 „ 50
3 м. 1 „ 75
1 м. — „ 60
За грав. вдвое
Допускается
разсрочка.

VIII г. изд. на 1916 годъ VIII г. изд.

ОТКРЫТА ПОДПИСКА

на еженедѣльный богато-иллюстрированный журналъ

Подъ редакціей „РАМПА И ЖИЗНЬ“ Л. Г. Мунштейна (Lolo).

Театръ.—Музыка.—Литература.—Живопись.—Скульптура.

Объявлен. впе-
редн текста
и строка
печатн, озади
текста 50 коп.

Безплатная премія для годовыхъ подписчиковъ:

галлерея сценическихъ дѣятелей

роскошно-иллюстрированное издание

1900—1916 гг. Томъ П-й.

52 большихъ портрета (на обложкѣ) артистовъ, писателей, композиторовъ и художниковъ, болѣе 2000 снимковъ, зарисовокъ, шаржей, каррикатуръ и проч. Собственные корреспонденты во всѣхъ западно-европейскихъ театральныхъ центрахъ.

52

Годовые подписчики, желающіе получить 1-й томъ „Галлерей“, доплачиваютъ 1 р. 75 к.

Адресъ: Москва, Богословскій пер. (уг. Б. Дмитровки), д. 1. Тел. 2-58-25. Контора открыта еженежно, кромѣ праздничныхъ дней и субботы отъ 11—4 часовъ дня. ПОДПИСКА ПРИНИМАЕТСЯ также въ Москвѣ у Н. И. Печковской и К^о (Петровскія Линіи), въ книжн. маг.: „Новое Время“ (въ Петрогр., Москвѣ и пров. гор.), въ муз. маг. В. Бессель и К^о (Москва, Петровка, 12), М. О. Вольфъ (Москва—Петроградъ), кн. маг. Л. Идиковский (Кіевъ, Крещатикъ) и во всѣхъ книжн. магаз. Москвы и провинціи. МОЖНО ПОДПИСЫВАТЬСЯ ПО ТЕЛ. 2-58-25.

გიორგი ბელიძის მიხედვით 1916 წ.

თეატრი და სპორტები

Доволено Военной Цензурою სტამბა „სტადიანი“